

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 19.

V Ljubljani, 1. oktobra 1885. l.

XXV. leto.

Slovinci!

Letos praznujejo vsi slovanski rodovi tisočletnico slovanskega blagovestnika sv. Metoda. Pred tisoč leti spoznala sta sv. brata Ciril in Metod, da se le z materinim jezikom dá ucepiti v srca živa ljubezen do Boga; le z materinim jezikom bistriti um in krepiti národna zavest. Tisoč let dolgo slišali so Slovenci z javnega mesta samo še v cerkvi govoriti v slovenskem jeziku, tako da jim je mogoče bilo ohraniti ta jezik s svojo vero vred od roda do roda.

A tudi Slovenstvu je napočila zarja boljših dni.

V naši dóbi širi se omika v vse národne kroge. Šolstvo izrekoma pa je tisti vir, iz katerega zajemajo ljudstva občno izobraženje ter versko in národno prepričanje, ako je osnovano na jedino pravem temelji materinega jezika. Kdor ljudstvu zabranjuje njegov jezik v šole ter mu usiljuje tujo besedo, duši v njem s kruto roko najblažje čute do národa in domovine. In žali Bog! ustanovilo se je mej nami nemško društvo, katero pod krinko, da hoče otrokom svojega národa preskrbeti pouk v materinem jeziku, ustanovlja šole po naših slovenskih krajih ter vabi va-nje slovenske otroke, da jim cepi s tujim jezikom že v mlada srca mržnjo do lastnega národa.

Nasproti takemu, za nas Slovence pogubnemu delovanju čutili so vsi rodoljubi, da ne smemo križem rok držati in mirno gledati, kako se naša deca potujčuje, izneverja svojemu národu in odgoja v mislih in nazorih katoličanstvu nasprotnega nemško-židovskega liberalizma. Vsled splošne želje je podpisani ustanovni odbor sklenil ustanoviti

Družbo sv. Cirila in Metoda

za vse slovenske pokrajine ter predložil pravila vis. c. kr. notranjemu ministerstvu, katero jih je potrdilo.

Družbino delovanje prične se s tem, da se precej napravijo po pooblaščenih, ki jih postavi ustanovni odbor, podružnice, kolikor je za zdaj mogoče. Te bodo volile zastopnike za veliko družbino skupščino, katera izvoli pravilno družbino vodstvo.

Na delo torej, dragi Slovenci, za ohranitev svojega národa in svojega jezika! Ne dajmo se motiti, če nam očitajo naši neprijatelji, da nas je malo in da se s slovenskim jezikom nikamor ne pride. Samo v Avstriji nas je sedemnajst milijonov Slovanov, da ne štejemo onih osemdeset milijonov, kateri živé onostran naših mejâ. Kdor pa zna korenito slovenski jezik, on se lahkoma, rekli bi igraje, navadi drugih slovanskih jezikov. Mnogo naših ljudi našlo je že svojo srečo v trojedni kraljevini, zlasti pa je v Bosno in Hercegovino, priklopljeni zdaj naši Avstriji, odprta pot v prvi vrsti našim rojakom. Ne

na Laškem, ne na Nemškem, kjer še domačinu prostora pomanjkuje, marveč v slovanskih pokrajinah avstrijskih bodo iskali zaslužka in kruha tisti Slovenci, za katere v domovini ne bi posla bilo. A prvi pomoček v to jim je slovenski jezik.

Čuvajmo torej svojo sv. vero in ž njo svoj jezik kot najimennitnejšo dedino svojih očetov, kot sredstvo prave národne omike, kot ključ boljše bodočnosti, in ne oddajajmo teh svojih svetinj, kakor Ezav svojega prvenstva, za skledico tujčeve leče. — S tem namenom na delo!

Nebeška patrona pa, katera si je družba izbrala, sv. brata **Ciril** in **Metod**, ki sta sv. vero razširjajoč prva za slovenski jezik borila se in trpela, bodita naša pomočnika in izprosita našemu delu in prizadevanju Božjega blagoslova!

V Ljubljani, 20. septembra 1885.

Ustanovni odbor
družbe sv. Cirila in Metoda.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

II.

Občni zbor „društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam“.

(V 10. dan septembra 1885. l. ob 9. uri dopoludne v mestni dvorani.)

Zjutraj ob 8. uri je bila običajna sv. maša v mestni cerkvi pri sv. Jakobu, pri kateri so g. g. učitelji in učiteljski prijatelji pod vodstvom učitelja g. Jos. Maier-ja izvrstno peli prelepo gosp. Nedved-ovo mašo: „K Tebi srca povzdignimo!“

Potem ob 9. uri zborovalo je omenjeno društvo pod predsedništvom prečast. gosp. prošta dr. Anton Jarca. Nazočnih je bilo čez dvajset udov in tudi precej društvenih prijateljev. — G. predsednik je pristrčno pozdravljaj nazočne in rekel, da vdovsko društvo obhaja letos svojo petindvajsetletnico, ker 1861. l. so to društvo ustanovili tadanji nepozabljivi g. dr. Močnik, c. k. deželni šolski nadzornik, rajniki g. Jurij Zavašnik, knezoškofijski višji šolski nadzornik z milo pripomočjo vrlih drugih podpornikov, zlasti iz mej častite duhovščine. Potem gosp. predsednik naglaša, da je „Vdovsko učiteljsko društvo“ v srečnem položaji, da njegovo premoženje vsako leto narašča za najmanj 800 gold. — Mej dohodki se nahaja: Gotovine v blagajnici 250 gold. 16. kr., letnina in ustopenina društvnikov 451 gold., obresti od obligacij 1764 gold. 10 kr., obresti od izposojenih kapitalov 9 gld. 50 kr., akcija banke Slovenije 7 gold., iz hranilnice vzetih 160 gld., vkupej 2641 gold. 76 kr. in obligacije za 500 gold. — Troškov bilo je 2481 gold. 81 kr., izmej katerih se je vdovam in sirotam dalo podpore 1407 gld. 13 kr., 4 učiteljem pa vkupej 100 gold. Društvo ima sedaj 44.883 gold. 21 kr. premoženja, namreč: obligacij za 42.950 gold., v hranilnici 1348 gold. 26 kr., v blagajnici 159 gold. 95 kr., na 4 privatna dolžna pisma izposojenih 425 gold. — Vložene štiri prošnje rešile so se ugodno, in dalo se je podpore: Urši Zupanec v Šmartinu pri Gorenjem Gradu 50 gld., Josipu Kravsu 30 gld., Janezu Novaku 30 gold., Josipini Jerom 20 gld. — Pregledovalci računov izbrali so se per acclamationem gg. Adamič, Kavčič in Papler. — Ko je potem prišla na vrsto volitev predsednika in odbora, predlagal je g. Papler, da se gosp. predsedniku in odboru izreče zahvala in da se vsi zopet per acclamationem izvolijo. Predlog ta vsprejme se z dobroklici, torej so izvoljeni zopet: predsednikom dr. Anton Jarc, odborniki pa: Borštnik Ivan, Čenčič Jarnej, Govekar Fran, Močnik Matej, Praprotnik Andrej, Praprotnik Fran in Tomšič Ivan.

Račun

o **dohodkih in stroških** vdovskega učiteljskega društva, njega vdov in
sirot na Kranjskem od 1. septembra 1884. do 1. septembra 1885. l.

Oprav. štev.	P o s a m e z n o	Gotovina		Obligacije	
		gld.	kr.	gld.	kr.
	Prihodki:				
1	Gotovine v blagajnici	250	16		
2	Letnina in vstopnina družtvenikov:				
	I. četrletje 115 gld.				
	II. " 172 "				
	III. " 148 "				
	IV. " 16 "	451	—		
3	Obresti od obligacij:				
	II. četrletje 736 gld. 05 kr.				
	III. " 136 " — "				
	IV. " 892 " 05 "	1764	10		
4	Obresti od izposojenih kapitalov	9	50		
5	Akcija banke Slovenije	7	—		
6	Iz hranilnice vzel	160	—		
7	Nakupljene obligacije imajo nominalne vrednosti			500	—
	Troški:	2641	76		
8	Vdovam in sirotam:				
	I. četrletje 345 gld. 50 kr.				
	II. " 375 " 86 "				
	III. " 366 " 25 "				
	IV. " 319 " 52 "	1407	13		
9	Za nakupovanje obligacij	420	98		
10	Pri občnem zboru so dobili:				
	Kračman 30 gld.				
	Arko, Hrenovice 20 "				
	Jerom Jozefa 20 "				
	Zupane 30 "	100	—		
11	Tiskarije in imenik	3	70		
12	V hranilnico	450	—		
13	Dolžno pismo za 100 gld.	100	—		
	Premoženje:	2481	81		
14	Hranilnične bukvice št. 59536:				
	898 gld. 26 kr. in 450 gld.	1348	26		
15	V državnih dolžnih pismih preteklega leta			42.450	—
16	Prirastlo tekoče leto glej št. 7.			500	—
17	Privatna dolžna pisma po 100, 75, 150 in 100 gld.	425	—		
18	Gotovine v blagajnici	159	95		
	Skupaj	1933	21	42.950	—

V Ljubljani, 1. septembra 1885. l.

Dr. Anton Jarc,
prvosednik.

Matej Močnik,
blagajnik in tajnik.

Imena društvenikov pri „Vdovskem učiteljskem društvu“ leta 1885.

(Z * zaznamovani so odborniki.)

Abram Leopold. Adamič Avgust. Adlešič Jurij. Arko Lorenec. Arko Matija. Barlè Jožef. Belar Leopold. Benedek Jožef. Bezek Anton. Bozja Jožef. Božič Leopold. Borštnik Janez.* Burnik Valentin. Cepuder Jožef. Cvek Leopold. Čenčič Jarnej.* Čerin Jožef. Erker Jožef. Gašperin Gaspar. Govekar France.* Hribar Anton. Jarc Anton dr.* Jeglič France. Jurman France. Kavčič France. Kogej Janez. Kovšca Marka. Kračman Matej. Kravs Jožef. Lapajne Janez. Levstek Anton. Lukan Janez. Lomšek Simon. Lunder France. Močnik Matej.* Muhič France. Novak Janez. Novak Alojzi. Ozimek Anton. Papler France. Peruci France. Pleško Janez. Pokorn Janez. Potočnik Martin. Poženel Janez. Praprotnik Andrej.* Praprotnik France.* Punčah Simon.* Raktelj Jožef. Režek Jurij. Sajè Janez. Stanonik Nikolaj. Stegnar Feliks. Suhadobnik Leopold. Terselič Janez. Tomšič Ivan.* Treven Janez. Trost France. Ukmar Jakob. Valenta Božidar. Vozlaček Leopold. Vranič Jurij. Zarnik Martin. Zorè France. Zupan Lorenec. Zupanec Janez. Zupin Leopold. Žumer Andrej. (Štev. 68.)

Kako naj se učitelj v svojem poklici nadalje izobrazuje?

(Fr. Gaberšek.)

Zdanja šola s svojimi težnjami in napravami je pač velik dokaz napredujočega človeštva. Od te šole pričakovati nam je nekak preporod družabnih razmer in nekako usovršenje človeškega bitja. V isti meri z ljudsko šolo napreduje tudi učiteljstvo. V njem se usredotočuje vse šolsko delovanje. V njem in ž njim pada in raste vpliv šole na omiko človeštva. To je že zdavna priznana resnica. Zato mora vsak učitelj ponosen biti na svoj poklic. Ta ponos rodi v njem neko navdušenost, nekak idealen vzlet njegovega srca. To vzvišeno mišljenje ne bi ga smelo nikdar zapustiti. Žalibog, opazujemo, da se ta idealni vzlet nekako izmanjšuje, da je učiteljstvo precej onega navdušenja izgubilo, katero ga je poprej tako lepo dičilo. Navdušenje za svoj poklic je najpotrebniši živelj učiteljstva. Kjer izginja to oduševljenje, to teženje po idealnih stvoritvah, ondu se lahko primerjamo delavcem v najnavadnišem, a ne v onem plemenitem smislu, v katerem bi imeli vsekar razumevati pravo učiteljsko delovanje; primerjamo se dninarjem, ki menijo, da so užé dosta storili, ko je ura minula. Učitelj se ne sme nikdar tako ponižati, da bi le mehanično opravljal, kar mu ura predpisuje; marveč mora v vsaki uri, tudi pri najprostejšem in malostnem delu, svoje delovanje premostrivati z višjega stališča. Tak vzlet smatrati mora za neobhodno potreben, ako hoče svoje otroke osposobiti, da bodo v življenju svoja opravila izvrševali popolno in častno.

A tako oduševljenje jelo je, kakor rečeno, nekako pojemati. Čedalje bolj se prikazuje mej učiteljstvom neka neosnovana malomarnost, nebrižnost za imenitnost svojega poklica. Pač se izpolnujejo šolske ure, pač se zadostuje postavam in drugim takim tirjatvam, a to brez pravega veselja, brez one gorečnosti, ki naj bi vsekar bila vodilo pravega šolskega dela.

Kaj je temu krivo? V prvi vrsti bili bi imenovati razni vnanji vzroki, izvirajoči iz političnih in društvenih razmer in iz duha časa; teh učitelj nima toliko v svoji oblasti, da bi mogel vselej neposredno na-nje vplivati. Mnogo krivde pa je pripisovati učiteljstvu samemu. Marsikateri še ni zadosta prešinjen v blagosti in vzvišenosti svojega poklica; drugi ne teži z zadostnim naporom po onih uspehih prave izobraženosti, kateri edino le omogočijo značajnost srca. Marsikdo s prva še nekoliko teži po tem smotru,

a preveč zaupavši že doseženi izobražbi obstane na polu pota. Mnogokomu pa manjka prave podloge in pravega navoda k dosegu tega smotra.

Mnogo se je že govorilo in pisalo o potrebi nadaljnega izobraževanja učiteljevega. Skoro bi se mislilo, da je ta zahteva že kri in meso postala. Ker pa temu ni tako in ker se učitelj z napredkom v svojem poklici za svoj težavni posel še le osposobuje, — zato ne bode odveč, ako se z nova povzdigne glas po nadaljnem izobraževanju. S tem bomo tudi dosegli, da se bode učiteljstvo začelo bolj zavedati svoje celokupnosti in se raje družilo v večje skupine.

V naslednjem hočemo podati nekaj navod k dosegu nadaljne izobražbe.

Učitelj kot vzgojitelj si mora vedno predočevati neskončno imenitno in vzvišeno nalogo življenja, namreč samodelavnost v službi resnice, lepote in dobrote. Ta smoter našega življenja je že sam na sebi dovolj imeniten, da bi po njem hrepeneli, kajti le tako postanemo slični Bogu, ki je pravo in dobro že sam ob sebi. Trdno in neomajljivo, kakor tečajnica na nebu, stoji ta naloga nad obzorjem našega življenja. Zato pa tudi vidimo, da se za to nalogo navdušuje vsak pojedin človek, bodi si hrepeneč mladenič ali izkušen mož. Tudi učitelj ne sme nikdar nehati po tem smotru težiti, kajti le tako bode zadostil svojemu notranjemu nagibu, kateri ga v jedno mer k temu napeljuje. Res, da naloge človeškega življenja ne more nikdo popolnem rešiti, in torej tudi učitelj ne; vendar ostane njen pomen resničen in večni. Pač se učitelju — človeku često pripeti, da ga pojedini dogodki v življenju odvrnejo od hrepenenja po tem smotru, da mu človeške slabosti zatemne lesk tega večno bleščečega solnca; vendar ni moči čuta za ono, kar je plemenitega in vzvišenega, v človeku popolnoma zatreti. Kmalu se ta čut v njem na novo vzbudi, in učitelj nastopi z novimi in tem čilejšimi močmi zopet pravo pot, katera ga pripelje k zaželjenemu smotru. Učitelj, v katerem je človekoljubje krepke korenine pognalo in kateri si je svest svojega imenitnega poklica, sklene za trdno, da hoče posvetiti svoje življenje vsemu pravemu in dobremu. Tak učitelj se bode trudil, da vkljub vsem zaprekam in težavam svojega stanu obistini to, kar je kot jedino pravo spoznal. Z neprestanim teženjem po smotru svojega življenja rešil bode to nalogo; dosegel bode, da mu postane vzor pravice, lepote in dobrote, potreba svoje notranjenosti; življenje mu bode nova šola za vzgajanje dovršenega človeštva v sebi samem. S tem določeval bode učitelj svojo lastno osebnost, dosegel bode ono duševno svobodo, katera mu ni dana, ni prirojena, marveč katero si je priboril z lastnim naporom.

Ta duševna svoboda izvira torej iz lastne vzgoje; podloga jej je notranje prepričanje o sili volje in o možnosti, rešiti se vseh otesnjujočih spon. Že ta resnica sama na sebi je tolike važnosti, da je ne bi smel nikdo prezirati, kdor ima z vzgojo mladine opravila. Vsaj vemo, da je naloga učiteljeva, da tudi druge vzgojuje in da ne vodi le sebe k smotru sovršenosti, ampak tudi druge. Kdor pa hoče druge izobraževati, kdor hoče druge za pravo življenje pridobivati in jih na to navajati, da hrepené po pravem in dobrem, kdor hoče v drugih najvišji razvoj darov in sil pospeševati: oni ne sme nikdar nehati samega sebe nadalje izobraževati. To obrazovanje samega sebe pa ne sme biti le zunanje ali navidezno, marveč mu mora postati notranja resnica, ki se mora spojiti z vsem njegovim bitjem in življenjem, z njegovim mišljenjem in hotenjem. Pa tudi kot učitelju treba mu je nadaljne izobražbe, kajti kdor hoče druge poučevati, mora v prvi vrsti sam dobro poučen in izobražen biti. Za učitelja ima to tem večjo važnost, ker znanost in véda vedno bolj napreduje in torej učitelja tako rekoč sili, da z duhom časa napreduje. Čim bolj učitelj v vzgoji in izomiki samega sebe napreduje, tem bolj vpliva on na vzgojo in izomiko svojih otrok. Ko hitro pa neha samega sebe nadalje izobraževati, tedaj bode tudi njegov trud pri otrocih neuspešen. Naopačno

je misliti, da za učiteljski stan že zadostuje, če vé učitelj le to, kar mu je pri pouku neobhodno treba vedeti. Brez tega res da ne more izhajati, ker inace sploh ne bi bil sposoben za poučevanje. A mej znanjem in znanjem je velik razloček. Ako je učitelju vsaj to, kar vsak dan v šoli potrebuje, popolnem jasno, tako da že kot v zrcalu vso tvarino pred seboj vidi, tedaj vsaj nekoliko zadostuje svojemu poklicu. Že te jasnosti tvarine pa si ne more prisvojiti brez nadaljnega in natančnega proučavanja, kajti ves čas svojega šolanja učil se je predmetov le površno. Že to delo mu nalaga mnogo truda in napora, torej tudi potrebo nadaljnega izobraževanja. Znano pa je, da se oni, kdor poučuje, tem lažje giblje, čim več znanja si pridobi, t. j. v čim obširnejši meri mu je postala lastna tvarina kakega predmeta. Še le potem more podajati učencem ono hrano, katera jim je najprikladnejša. Takov učitelj ne bo prišel nikdar v zadrego, da bi obtičal v sredi svojega govora, da bi se mu zareklo, ali da bi podajal svojim učencem pogreškov polno duševno hrano. Iz tega razloga je torej neobhodno potrebno, da se učitelj v svojem poklicu neprestano nadalje izobražuje in usovršuje. Zlasti naj to stori v onih strokah, kjer mu manjka še največ jasnosti in bistrosti. (Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

v
XIX. veku.

Franc Pirc (v krstnih bukvah: Pierz) r. v Kamniku 20. nov. 1785, mašnik 1813, služboval v Kranjski Gori, pri Fužinah, fajmošter v Pečah l. 1820, v Podbrezjah l. 1830, misijonar v severni Ameriki l. 1835, pokojnik na Kranjskem l. 1873, u. v Ljubljani 22. jan. 1880. — Knjižice njegove so:

a) *Krajnski Vertnar*, ali *Podučenje*, v' kratkim veliko sadnih dreves zarediti, jih z ceplenjam požlahtniti, in lepe verte k velikim pridu zasaditi.

I. Del. Na svetlobo dala cesarska kraljeva družba kmetistva na Krajnskim. Spisal Franc Pirc, Fajmašter per s. Jerneji v Pečah, in tovarš imenovane družbe kmetistva. V Ljubljani, nat. žlahten Kleinmayr. 1830. 8. str. 88. — II. Del. Spisal Franc Pirc, Fajmašter v Podbrezju. 1834. 8. 39. — Pomnoženi II. natis. l. 1845. 8. 125. — III. l. 1863. 8. 112.

V I. delu v 6 razdelkih: od zrejenja sadnih drevesic, požlahtnenja z ceplenjam, od presajenja, oskerblenja rodovitnih dreves v sadnim vertu, od boleznih sadniga drevja; od živali ki so drevju škodlive. V II. delu. Od reje niskiga drevja ali pertlikovcov in posodovcov, in kako perdelano sadje k pridu obračati, de veliko zadene. — Predgovor I. delu se v reči in obliki glasi:

„Spoznati moremo Krajnci! de smo v' reji sadja še deleč zad od drugih dežel, ker dobička, kteriga bi nam dobro sadje perneslo ne porajtamo. Vidi se scer tudi na krajnskim že marskje žlahtno drevje, vender še veliko zemlje prazne leži, ktera bi lahko žlahtno sadje rodila, nam k živežu pomogla in nam perhodke zboljšala. Naši poglavarji in oblastniki, kir dobro vedo, koliko prida pernese deželam, če se veliko dobriga in žlahtniga sadja zasadi, perporočajo in zapovedujejo, drevesa saditi, jih cepiti in skerbeti debi veliko žlahtniga sadja dobili. Vender vse leto ne bo nič zdalo, dokler vi kmetiški gospodarji! ne bote prov spoznali, koliko dobička dobro sadje pernese, in dokler do vertov praviga veselja nimate.

Le pomislite koliko prida vam sadje pernese. Če ga sroviga ali kuhaniga živivate, vam veliko odrine. Če ga posušeniga perhranite, vas ob hudi letui pred lakoto varje.

Če ga v mesto predaste, ali mošt iz njega stlačite, ali pa žganje iz njega skuhate, vam bo veliko zaleglo, in vam bo perhodke povikšalo. Lepo dobro sadje nas tedaj razveseli, nam k živežu pomaga, nam premoženje povikša in nas v hudi letni lakote varje. Perzadevajte si tedej kmetiški gospodarji! vse perpravne prostore z žlahtnim drevjam zasajati, kir od tega boste sami velik dobiček vživali, in vaši otroci vam bodo hvaležni, in še po smerti bodo radi za vas molili.“

b) Podvčejne kako se morejo te škodlive gosence končati. Od Franc Pirca faimostra u Brezouci. Ljubiana. Kleinmayr. 1834. 8. 16 (Belehrung über den Schaden der Baumraupen).

c) Fr. Pirc misionar v polnočni Ameriki Podbrežanam svojim nekdanjim farmanam na Krajskim iz Noviga Jorka v spomin. V Ljubliani 1836. 12. (cf. Nektere Pesmi 1874 str. 16).

d) Poročila njegova ali o njem donašala so Slovencem razna glasila na pr. Illyr. Bl.; Carniolia II. 1840; Leopoldova družba; Novice, Danica, Drobtince (l. 1850. 1856) itd. — Po c. k. kmetijski družbi prihajali so njegovi spisi največ v Novice na pr. 1843 str. 4. 15. — l. 1844 str. 74 — 80 itd. — V Danici l. 1853 št. 15 nahaja se njegova „Misionska pesem od Otčipve — Indijanov“ (Ko sim svoje bil Indjane — V deželi Mihigan — Imenvane Otovane — Prav vterdil v vernim stan': — Se m' je želja v sercu vnela — K daljnim ajdam se podat', — Tam, kjer vera ni svetila, — K božji čedi jih peljat itd.).

e) Die Indianer in Nord-Amerika, ihre Lebensweise, Sitten, Gebräuche u. s. w. bearb. v. Franz Pierz, kath. Missionär. St. Louis. 1855. 8. 130.

f) V Danici l. 1873 str. 37 je brati: Iz Rič-Prerije v Minesoti pišejo mis. Fr. Pirc: . . . „Tudi jest bi se bil rad z njim (s Čebuljem na Kranjsko) odpravil, si tam groba poiskat. Sepulchrum ultima missio. Le ena reč me je zaderževala. Moja pomenljiva „temperanc“ knjiga še ni bila za tisk gotova. S pomočjo teh bukev, z Božjo milostjo in z enomiselnostjo svojih duhovskih tovaršev želimo v naši državi Minesoti napraviti treznostno družbo itd.“ — Oče Pirc v Ljubliani (Dan. 1873 str. 323—331). — Po lastnih in nekterih dušic željah prišle so v posebni knjizici na dan:

g) Nektere pesmi. Zložil in na svitlo dal Frančišk Pirc, severno-amerikanski misijonar. I. in II. pomnoženi natis. V Ljubliani. Tisk. Klein in Kovač. 1874. 8. str. 44. So pa naslednje: Pesem od mojiga popotvanja v Ameriko. Pesem od nove fare svetiga Križa v Ameriki, Podbrežanom v spomin. Opomba. Pesem od ajdovske deklice v Lakroá. Pojasnilo. Pesmica od dobre ovčice. — Na razgled bodi iz priproste, nekđaj mnogo popevane, tu nekoliko popravljenega od pervega popotvanja v Ameriko (1 — 76):

1. Kdo bi bil mi to povedal,
Sam b' ne bil nikolj verjel,
De Ameriko bom gledal,
Tukej kranjsko pesem pel?

2. Pa Gospod, kter' serca viža
In življenja tek mejí,
Me ni pustil bit' brez križa,
Mi na težko pot velí.

3. Nič me ni doma žalilo,
Res sim zadovoljen bil,
Dost' ljudi me je ljubilo,
Dosti dobriga sim vžil.

4. Bral duhovne sim novice
Iz dežel Amerike,
Božje oznan'vat resnice,
So vžigale v serce me . . .

34. Sam sim skusil, kar popišem
Od viharja morskiga;
Vse premišljam in preišem,
Ne dobim strašnejšiga.

35. Kadar pridemo na barki
Še čez tavžent ur hoda,
Mirno svet'jo solčni žarki,
Trinajst dni do sred' morja.

36. Kar so se nam prikazale
Ribe kakor truma svinj,
So iz vode poskakvale
Strah nam hodi na spomin.
37. Kmalo so se pridervili
Morski somi proti nam,
So po morju se vozili,
Groza nam popotnikom.
38. Zdaj začnejo morske tice
Okrog barke nam ferfrat',
Milo gledajo nam v lice,
Hoč'jo kaj na znanje dat'.
39. Barkar nam pripoveduje,
Kaj pomeni vse le tó:
Hud vihar nam prerokuje,
De si jasno je nebó.
40. Komaj solnce gre za morje
In zvečer se omračí,
Pride velik piš od borje,
Strašen veter pribučí.
41. Kmalo prigrémé valovi,
Vse šumeče je morjé;
Silijo ga zdaj vetrovi
Delat' hribe in goré.
42. Barka se začne gugáti,
Se metáti sem ter tje,
Na vse kraje se sukáti,
Vojskovat' z valovi se.
43. Petkrat tavžent centov teže
Ima barka kakor grad;
Zdaj pa lahko vetru streže,
Kakor listje al' sušmad.
44. Le jo veter privzdiguje,
Zdaj od konca, zdaj s stranjo,
Semtertje jo premetuje
Iz doline na goró.
45. Barkar hlapcem glasno vpíje,
Jim hiti zapoved'vat,
De morjé nas ne zakrije,
Z elementi se vojsk'vat.
46. Drugi v barki so zaperti,
Trepetamo od strahú,
V brezno morja že požerti
Se 'zročujemo Bogu.
47. Upanje nas zapašalo
Preživetí strašno noč;
De b' nam drug' dan solnce s'jalo,
Misliti skor ni b'lo moč.
48. In od straha eden moli,
Križe delati hití;
Drug' plašen stermí okoli,
In ne vé, de še žíví.
49. Bog pa vstavi vse viharje,
Divje umiri on morje,
Strašne smerti nas obvar'je,
Spet nam solnce gori gré.
50. Mi v spominu bo ostala
Vedno tista strašna noč;
Bod' Gospodu čast in hvala,
De je skazal nam pomoč! . . .

Da nekdanji amerikanski misijonar in častni ud c. kr. kmetijske družbe na Kranjskem, kateri je skozi štirideset let podučeval divje Indijane v krščanstvu in kmetijstvu, pridigoval zdaj v jeziku indijanskem in francoskem, zdaj v angleškem in nemškem, pisaril tudi kakor Baraga, naposled ni stradal, in da je dobil slovesen pogreb (Dan. 1880 str. 35) ter na grob dostojen spominek, poskrbel je z nekterimi dobrotniki vzlasti preč. g. kanonik A. Zamejic, kateremu bodi v prijetno tolažilo, da Fr. Pirc v hvaležnem spominu živí ne le v Evropi, ampak tudi v Ameriki (Danic. 1885. l. 36 — 38).

Juri Jonke r. 17. apr. 1777 v Srednji Vasi (Mitterdorf) na Kočevskem, mašnik l. 1803, fajmošter v Čermošnjicah l. 1813, zlatomašnik v pokoju bival v Kočevji, um. 12. maj. 1864 v Čermošnjicah. Njegov je:

Krajnski Čbelarčik, to je: kratko podučenje čebele rediti, in z' njimi prav ravnati. Iz lastnih skušinj spisal v nemškem, in tudi v krajnski jezik prestavit dal Juri Jonke, Čermošniški fajmašter na Kočevskim, in soud c. kr. krajnske kmetijske družbe. V Ljubljani. Nat. J. Blaznik. 1836. 8. 94.

Nemški knjigi naslov je: „Anleitung zur praktischen Behandlung der Bienenzucht“. Laibach 1836. — Kakor je ta l. 1844 drugič prišla na svetlo: „Theor. u. prakt. Anleitung zur Behandlung u. Pflege der Bienen“; tako je tudi „Krajnski Čbelarčik“

pomnožen in popravljen tiskan bil l. 1844. 8. 115 — prestavil L. P. to je: Lovro Pintar (Glej tudi: Slovenski Bučelarček, spisal Janez Sumper, l. 1871 str. 53). — Po prvem natisu bodi v stvari in besedi na razgled:

Predgovor. „Veliko je že scer némških bukev od čelne reje, v' kterih je vse zapopadeno, kar se od čebél, kolikor je v stanu človeški um njih skrivnostno naturo zmodrovati, govoriti more, pa slovenskih tacih bukev je malo; in še tih, ktere so, se je, zlasti Krajncu, silno težko s pridam poslužiti.

Anton Janša, Gorénic, iz Rodinske fare, čigar čbelnják še dan današnji 60 stopinj od nove Brežniške farne cerkve stoji, je zavolj svoje čbelarske umetnosti tako slovil, de je bil od rance Svitle Cesarice Marije Terezje na Dunaj poklican, de je tam čbelarstvo v očitni šoli učil. Ker sam ni znal pisati, je dal svoj čbelarski uk na svitlobo po Blaži Kumerdeji, Celjskim kresijskim komisarji, ki jih je potlej v krajusko predstavil, z nekterimi perstavki pomnožil, in v Celji leta 1792 natisniti dal Janez Golíčnik, fajmašter v Griži na Štajerskim. Te bukvice, ktere so posebno imenitne zato, ko zvirajo od Janša, našiga domorodca, tega velciga vajvoda in očeta čbelarstva, se najdejo tù in tam še med kmetiškim ljudstvom, in bi bile prav dobre, pa so za kmeta malo predolge, in zavolj slabe pisarije grozno težko brati in uméti. Spet druge bukve od čelne reje so bile dane na svitlo v Gradcu leta 1831; pa mémo tega, de so za kmeta vse preobilne, tudi zavolj štajerskiga jezika, in novih čerk, s kterimi so natisnjene, za Krajnca že clo niso.

Druzih slovenskih, Krajncu umevnih bukev od čbelarije pa mende ni.

Po tim tacim, mislim, bi nove bukvice, ktere vsakdanje ravnanje s čbelami, z ozoram na vse čase in kraje kažejo, ne bile odveč. Zato sim sklenil, in scer na vedno nagovarjanje svojih perjatlov, kteri so imeli perložnost od prida in speha moje čbelne reje prepričati se, svoje večletne skušnje, in svoje per čbelarskih opravilih nabrano skušeno znanje, z nasvitlodanjem pričijočih, na kratko, kar je mogoče po gódu zdélanih, in v prav ljudskim, vsakimu umévnim krajnskim jeziku natisnjenih bukvic, tudi drugim manj skušenim čbelarjem razodéti, de bi tako tudi jest perpomogel kaj k reči, ktera se je do zdej premalo čislala, in ne le koristno in pridavno, ampak tudi perjetno in kratkočasno čbelarstvo, ktero bi bilo lahko vsaj v naši, pod pohlevnim podnebjem ustvarjeni deželi, ne le veliko zboljšano, temuč k nar bogatijim perhodkam povzdignjeno, kolikor je v moji môči, budil in potiskal.

Dolzih in visoko pisanih bukev kmet nima časa, in se jih tudi naveliča prebirati, tudi ne more vsiga v glavi obderžati, ker je le ročniga dela vaje, ne pa študiranja in tuhtanja; in svoje kmetavsko delo vnemar pustiti, in se zgol branja in mišljenja vlotiti, tega ne more, in to ni njegov poklic. Glejte, ljubi kmetiči! zato se vam podajo tukaj prav kratke in umevne bukvice, ki jih lahko vsak v kratkim času prebère, in vse v njih zapopadeno, brez de bi si glavo lomil, lahko umé in v spominu ohrani. Desiravno so pa té bukvice kratke, vonder vse v sebi imajo, kar je potreba kmetiškimu človeku vediti od čelne reje, de bo gotov prid iz nje imel. Zato je vse modrovanje in preiskovanje učenih od čebél, in vse, kar le prazno rádovednost pase, in v gospodarski prid ne bije, létù izpušeno, in le to ob kratkim povédano, kar čbelar mora vediti, de per svojih čbelah ne bo zgube, ampak dobičik imel. In prav to je za kmeta.

Zato, ljubi čbelarji! berite radi te bukvice, in ravnajte se per svojih opravilih s čbelami zvesto po njih, in porok sim vam, de kmalo ne boste imeli uzroka, nad slabim speham svojiga čbelarstva pertožiti se, in ne bo tolikokrat slišati, de s čbelarijo nič ni“.

V katerem obsegu je uvesti na čveterorazrednicah realni pouk.

Vsak učitelj vedel bode iz lastne izkušnje, da se sedanja slovenska berila gledé realij ne strinjajo z učnimi načrti bodisi s splošnimi izdanimi od naučnega ministerstva l. 1875., bodisi z našim navodilom (Lehrgang) (izdal dež. šolski svèt kranjski l. 1879). — Mnogo realne tvarine, ki je po navodilu namenjena 3. šolskemu letu, nahaja se v III. Berilu, koje pa je v rabo učencem 4., 5. ali 6. šolskega leta; in narobe. Kar navodilo l. 1879. zahteva za prirodoslovje (Naturlehre) v 3. šolskem letu, tega ne najdemo v II. Berilu, ki je pač namenjeno 3. šolskemu letu. Po izišlih novih berilih se tedaj bržkone noben učitelj nij mogel ravnati strogo po navodilu 1879. l., moral se je temveč ravnati po berilih in iz realij poučevati to, kar se nahaja v berilih; kajti, kar otroci čitajo, to jim vender bolje v spominu ostane, nego ono, kar jim učitelj pripoveduje. Ako bi se tedaj hotel učitelj ravnati po navodilu, moral bi učencem največ pripovedovati, kar pa zopet nasprotuje ministerijalnemu ukazu, ki pravi, da se morajo realije na podlogi beril poučevati.

Pri razdelitvi realij na posamezne razrede (oddelke) oziral sem se tedaj več na dosedanja berila, nego na navodilo in sicer iz teh razlogov:

1. ker berila, ki se rabijo še prav malo let, ne bodo po mojih mislih tako hitro razveljavljena, kar bi tudi iz materijelnih ozirov ne kazalo, kajti revnim starišem bi kupovanje novih knjig napravljalo mnogo troškov.

2. so berila prav premišljeno sestavljena, njih vsebina je gledé realnega pouka razvitku otroškega razuma primerna, nikjer spodtakljiva, tedaj taka, da najnovejšemu ministerijalnemu ukazu z dné 10. novembra 1884. l. nikjer ne nasprotuje.

3. se nahaja v berilih zadosti realne tvarine, za nekatere šole n. pr. eno in dvo-razrednice še preveč. Učitelj si tedaj lahko za svojo šolo toliko te tvarine odbere, kolikor vé, da je njegovim učencem prebavati morejo.

Čulo se je že mnogokrat, da se je pri sestavljanji dosedanjih slovenskih beril premalo oziralo pri zgodovini in zemljepisji na Kranjsko in se tedaj v njih ne nahaja tega, kar zahteva navodilo.

Bilo bi pač jako ustrezno vsakemu slovenskemu učitelju, ako bi našel v berilu pripovedke in kulturne slike one dežele, v katerej službuje.

Tej pomanjkljivosti bil bi se izvestno zaslužni pisatelj sedanjih slovenskih beril izognil, ko bi bil pisal berila le za eno deželo. Ker pa so berila namenjene šolam vseh slovenskih pokrajin, se pisatelj pač nij mogel ozirati na posameznosti te ali one dežele. Ako bi se hotele vse važne pripovedke in zemljepisne slike slovenskih pokrajin v berila vzprejeti, bila bi ta preobširna in bi morda še vsakemu ne ugajala. Marsikaterej pomanjkljivosti pa se je pisatelj tudi s tem izognil, da je vzprejel v učne knjige več takih beril, ki sicer niso strogo realnega zadržaja, a na podlogi njih se vender da to ali ono iz realnega pouka obravnavati. N. pr. povesti: „Strupene jagode“, „Žitno klasje“, „Sraka in pavje perje“ itd. Sicer pa je želeti, ako bi se izdajala nova berila, naj bi se napravile za posamezne slovenske pokrajine, posebne izdaje. V taka berila bi se potem lahko marsikaj vzprejelo, kar sedaj pogrešamo.

Za realije, katere se pričnó poučevati v III. razredu, odločeno je v III. razredu po 3 ure na teden, ali nekako 120 ur na leto, v IV. razredu pa po 5 ur na teden ali 200 ur na leto. Učna tvarina iz realij naj bi se na posamezne razrede tako-le razdelila:

I. Iz prirodoznanstva.

III. razred.

Učna knjiga: II. Berilo. — Učnih ur = 40.

A. Prirodopisje.

1. Čuti.

2. Živalstvo.

Korist goveje živine.

Konj.

Ovca.

Pes.

Prešič.

Koza.

Mačka.

Krt.

Jež. } V povesti.
Lisica. }

Miš.

Zajec.

Srna.

Gos.

Domači golob.

Vrabc.

Škorec (v povesti).

Kukavica.

Sraka. } V povesti.
Pav. }

Škrjanec.

Vran.

Kanja.

Martinček.

Rega.

Rujavi hrošč.

Glogov belin.

Kuhinjski ščurek.

Bučela. } V povesti
 } bučela in ovca.

3. Rastlinstvo.

Črešnja.

Hruška. } V povesti.
Hrast. }

Bezeg.

Žito. (V povesti.)

Volčja črešnja. } V povesti.
Volčja jagoda. }

Krompir.

Mah.

Drobtine.

4. Rudništvo.

Železo.

Baker.

Kuhinjska sol.

Zlato.

Petrolej.

B. Prirodoslovje.

Zrak.

Veter.

Hlapenje.

Megla, oblak, dež.

Sneg in toča.

Rosa in slana.

IV. razred.

a) 1. oddelek.

Učna knjiga: III. Berilo. — Učnih ur = 40.

A. Prirodopisje.

1. Človeško telo.

Zdravje.

Troje kraljestvo prirode.

2. Živalstvo.

Netopir.

Jež.

Volk.

Kuna.

Rujavi medved.

Veverica.

Jelen. (V pesni.)

Osel.

Osel. (Pesen.)

Kragulj.

Kos.

Prepelica.

Palček. (V pesni »Župan«.)

Raca.

Kače.

Kрастаča.

Bučela.

Smrekovi lubadar.

Mravlja. (V pesni.)

Rak.

3. Rastlinstvo.

Hruška.

Vrbje.

Gozdno drevje.

Grmovje.

Rž in drugo žito (gnoj).

Lan, konoplja.

Bombaževce.

Vinska trta.

4. Rudništvo.

Svinec.

Žeplo.

B. Prirodoslovje.

Toplota.

Razširjanje toplote.

Toplomer.

Zračni tlak.

Tlakomer.

Gasilna brizglja.

Voda.

Kuhanje.

Hlapenje.

Magnetizem.

Elektrika vzbujena z drgnjenjem.

Strelovod.

b) 2. oddelek.

Učna knjiga: III. in IV. Berilo. — Učnih ur = 40.

A. Prirodopisje.

1. Srce, pljuča,
želodec. (3. Ber.)

2. Živalstvo.

Lev. } 3. Ber.

Veljblod. }

Severni jelen in lama. } 4. Ber.

Indijski slon. }

Morski pes. (3. Ber.)

Kit. (4. Ber.)

Pegasta sova. } 3. Ber.

Sloka. }

Žolne. }

Selilne ptice. } 4. Ber.

Živali, škodljive } 4. Ber.

sadn. drevju. }

Som. } 4. Ber.

Žuželke. }

Svilni prelec. (3. Ber.)

Drobni gostje na žitu. } 4. B.

Mnogovrstnost živali. }

3. Rastlinstvo.

Kava, sladkor ali } 3. B.

cuker. }

Kristavec. }

4. Rudništvo. Kvarec. (3. Ber.) Solitar. Glina. <i>B. Prirodoslovje.</i> Obšna svojstva teles. } 4. B.	Ježišče. Navadni stroji. Občevalne posode. Pumpe. Zvok. Svetloba. } 3. B. Mavrica. }	O lečah. } 4. B. Oko. } Razstopnina. } Ogljenec. } 4. B. 5. Slamnikarstvo. } Steklo. }

II. Iz zemljepisja in zgodovine.

III. razred.

Učna knjiga: II. Berilo. — Učnih ur = 80.

A. Zemljepisje.

Tù naj bi se zemljepisna tvarina, katero ima navodilo odločeno 3. šolskemu letu, tudi v prihodnje pridržala in zraven tega porabila 1. sledeča berila:

Solnce (pesen). Strani neba. Zvezde (pesen). Luna. Lunini izpremeni. Letni časi. Domačija.	Šola (pesen). Reka, veletok, morje. Mesto, trg, vas. Stanovi. Občina (šolska občina župnija). Okraj (okr. glavarstvo in občine). Dežela Kranjska. (3. Ber.)	Sava. Cirkiško jezero. Kras. Bohinjsko jezero. } (3. B.) Postojnska jama. }

2. te-le kulturne slike:

Šmarijna gora. Tržič. Bled. Bohinj.	Triglav. Kamniške planine. Kamenik. Idrija.	Rudolfovo. Kočevje in Kočevarji. Vipavska dolina. Šorško polje.

Za obravnavo kulturnih slik domače dežele naj služijo učitelju vzgledi: Celje, Obir, Ptujsko polje.

B. Zgodovina.

Pripovedke šolskega okraja ali drugih sosednih krajev. Pravljice o povodnjem ali divjem moži. Pripovedke o gradovih dotičnega okraja. Dalje iz berila:

Skopulja. Vrbsko jezero. Krez in Solon. Krez in Cir. Mladost Aleksandra Vel. Stari Slovani.	Hiše starih Slovanov. Atila. Leopold Belizar Babenb. Bratovska ljubezen. Ustanovljenje gorotanskih vojvodov.	Mladi Vukasovič. Cesar Jožef II. Lavdon. Ljubezen do domovine. Cesar Fr. Jožef in ribičev sin.

IV. razred.

a) 1. oddelek.

Učna knjiga: III. Berilo. — Učnih ur = 60.

A. Zemljepisje.

Ponovilo Kranjske. Avstro-ogerska mon. Avstrijsko vodovje. Avstrijske Alpe. Pridelki Avstr. ogrske. Štajersko. Pastirčevanje na planinah. Rudar. Koroško. Raj pri Zilanih.	Lov na divje koze. Primorsko. Burja. Čičarija in Čiči. Hrvatsko in Slovansko. Nadvojvodina Avst. nad Anizo. Nadvojvodina Avst. pod Anizo. Salcburško. Tirolsko. Dalmacija.	Češko. Moravsko. Sleško. Bukovina — Sudetske dežele. Galicija. Bukovina. Ogerska kraljevina. Ogerska planjava. Velika kneževina Erdeljska.

B. Zgodovina.

Odgoja špartanske mladine.
Leonida sè Spartanci pri Termop.
Romul.
Družinsko življenje starih Slovan.
Karol Veliki.
Madjari.
Štefan, Kralj Oggerski.
O vitezih.
Križarske vojske.
Babenbergovci.

Rudolf in Otoakar.
Bitva na Moravskem polji.
Friderik Krasni.
Albrecht II.
Rudolf II.
Celjski grofje.
Tabori v turskih časih.
Iznajdba smodnika.
Kolumb.
Knjigotiskarstvo.

Bitva pri Mohači.
Nadloge tridesetletne vojske.
Turki pred Dunajem.
Princ Evgen.
Cesarica Marija Terezija.
Smrt Marije Terezije.
Cesar Jožef II.
Cesar Franc in nadvojvoda Karl.
Francozje na Ruskem.
Cesar Jožef I.

b) II. oddelek.

Učni knjigi: III. in IV. Berilo. — Učnih ur = 60.

A. Zemljepisje.

Ljubljana.
Celovec.
Trst.
Veltava.
Podoba naše zemlje.
Zemlja in njeni deli.
Razne točke in črte na zemlji.
Solnčni in lunini mrak.
Morje.

Severno ledeno morje.
Evropa.
Evropske države.
Vezuv zasuje mesti Herculanium
in Pompeji.
Azija.
Arabija.
Kitajsko.
Afrika.

Sahara.
Slike iz jutrovih dežel.
Amerika.
Življenje po Stepah južne Ame-
rike.
Avstralija.
Nikolaj Kopernik.
Koledar.

B. Zgodovina.

Imenitnost domovinske zgod.
Demosten.
Aleksander Veliki.
Kartagina.
Julij Cesar.
Severin in Odoaker.
Alboin in Gizulf.
Mohamed.

Opravki starih Slovanov v
mirnih časih.
Friderik Rudečebradec.
Karol IV.
Trst se uda habsburški dinastiji.
Maksimilijan I.
Nikolaj Zrinski.
Bitva pri Sisku.
Peter Veliki.

Lavdon.
Na Predilu.
Velika bitva pri Lipskem.
Naraščanje avstr. ogr. države.
Anton Slomšek.
Tegethoff.
Cesar Franc Jožef I., svojim
vojakom.

Ker se v II. Berilu ne nahaja Kranjska, Bohinjsko jezero, Postojnska jama, kar se pa v III. razredu zahteva, ker bodo tudi učenci drugega oddelka v IV. razredu potrebovali tudi še Tretje Berilo, — naj bi si za dotično uro berila izposodili od svojih tovarišev, ki jih imajo. Konečno upam si izrekati željo:

a) nujna potreba je, da se sedANJI „Lehrgang“ gledé realij spravi v soglasje z berili;
b) učna tvarina iz realij naj bi se pri sestavljanji učnega načrta ne delila na šolska leta, ampak po razredih; v IV. razredu na II. oddelka.

c) Ako bi se nova berila izdajala, naj bi se tvarina iz realij, koja se nahaja v posameznih berilih, bistveno ne izpremenila. Za Kranjsko naj bode II. in III. Berilo posebna izdaja, v katerih naj bi se nahajalo več zemljepisnih, kulturnih slik in zgodovinskih pripovedek domače dežele. Na ta način bi starih beril ne bilo treba tako hitro odstraniti, ampak le polagoma, kar bi starišem šolskih otrok ne napravljalo nikakoršnih troškov.

d) Prirodoznanska berila naj bi imela tudi podobe, kakoršne se nahajajo n. pr. v nemških „Heinrich-ovih“ Berilih.

e) III. Berilu naj bi se pridejal zemljevid Kranjske in Avstrije. Pri posameznih kronovinah avstr. naj bi se nahajali tudi mali zemljevidi.

Ker se bodo realije v prihodnje le v slovenščini podučevale, prebavila se bode po mojih mislih naznačena tvarina prav lahko; nadejati se je pozitivno sigurnostjo, da si bodo učenci dovršivši ljudsko šolo, toliko temeljitega znanja v realijah pridobili, da je bodo v praktičnem življenji v raznih okolinostih uspešno uporabiti mogli. X.

O javnih preizkušnjah in darilih v ljudskejši šoli.

(Spisal in govoril pri letošnjem občnem učiteljskem zborovanji, v 28. dan maja t. l. v Ricmanjih

Kr. Bogatec.)

(Dalje.)

Ako ovo spomenjeno načelo razmotravamo, dozdelo se nam bode vedno težje, vzlasti pa, ako mislimo na jednorazredne šole, kakor se nahajajo tû v Istri v občeh, namenjene Slovanskej národnosti. Pomisliti moramo, da na jednorazrednicah, ostanejo otroci večkrat po dve leti, če ne po tri v jednem in istem oddelku. A darila dajajo se navadno po oddelkih in sicer najboljšim, rekše, istim, kateri so v istem šolskem letu naj bolj napredovali. — To se nam pokaže v tem slučaju: mislimo si učenca tretje leto v drugem oddelku; ima naj boljše šolsko sporočilo; vstopi v tretji oddelek, in se ne more drugače, kakor, da se takemu podeli konecletno darilo.

V istem, drugem, oddelku se nahaja drug učenec, še le prvo leto, ki se je v istem letu v priméri s prvim po svoji darovitosti, več naučil; a toliko vender ní zmagal, in tudi zakon sam ne térja, da bi po jednem letu vstopil v tretji oddelek, in darila mu ne moremo dati, ker moramo še druge obdarovati, ki so bili tudi pridni in le dve leti v drugem oddelku, ter vstopijo v tretji. Takó, torej, more pričakovati darila še le drugo leto. Ako bi ga i prvo leto obdarovali in drugo ne, da bi ga samo golo pohvalili, rekši: Ti si bil tudi letos priden, ali darila ne dobiš, ker moram tudi druge obdarovati, ki so bili tudi pridni in tû si užé takó lani prejel, — s tem bi si mislil učitelj: Jaz sem napravil prav, in vest mi nič ne očita. Nam se to dozdeva; ali izvestno trdim — v otrokovem srcu ní takó; ono ní v pravem stanji; otrok, oziroma deček ali deklica, si ne more in prav istinito ne more misliti, da je to prav. Kajti — priden sem bil in kot tak, če so vredni ali zaslužižo drugi, ki so bili pridni, zaslužim tudi jaz.

Kakor v drugem oddelku, takó se pripeti v drugih, osobito pa v četrtem oddelku, kjer se nahajajo užé precejšno razvitega razuma učenci, koji opazujejo učiteljevo dejanje, ter vejo užé dobro presojeti. Torej še pri vsej toli dobri volji ne more učitelj primérno nagradovati, kajti ní takó lahko, kakor bi se mislilo, presoditi istinito in pravo stopinjo pridnosti mej toliko množico učencev razdeljenih v razne oddelke. O tem, spomenjam na Lóche-jev izrek, gledé individuvalne vzgoje. — Da; ni mogoče sè vso dobro pazljivostjo natančno in popolno poznati posamezna svojstva učečih se individuvalov. O! kolikokrat se marsikoji gosp. profesor še celó v srednjih šolah, pri manjšej množici in pri razvitejši mladini goljufa o tem. Vpliva li to ugodno na dotičnega? Torej, kaj pa potem, da ne učitelj dobro in resnično pogodi pravo pri obdarovanju pojedinca? Kaj si more misliti učenec, ko se čuti tako goljufanega? kajti on si ne more misliti, da ne bi učitelj o tem prav pogodil — temveč le, da je prevarjen! in če ne poprej, čuti tedaj, da je na svetu tudi prevara, kakor sicer tudi je, ali več vpliva nanj to, da je prevarjen od svojega učitelja, da more prevaro upotrebiti tudi njegov prosvetnik sam, kateri ga je tolikrat svaril in opominjal proti tej hibi človeštva.

Nam bi se zdelo to malenkost, ali pomislimo na minulost, ter bode najbrže marsikoji nas se domislil onega časa, v katerem je bil mogoče dozdevno tako prevarjen,

da se je čudil tužnega tako, da tega nikdar ne pozabi, da ne pozabi te prevare in učitelja svojega. — To so torej vtisi, ki ne vplivaja povoljno-vzgojno, na dušo otrokovo. V njegovem srcu se sedaj izcimi nezaupnost in neposlušnost do učitelja — in če je dečko nadarjen (kajti le tacega si moramo vedno misliti), vzporodí se mu želja, da tudi on mora v bodoče biti obdarovan, a to, le — da dobí dar javno, torej želja in le gola želja po mamilu in ne za pravo svrho; a to ni več vzpodbuja pouku, tudi ni več častiljubivost — to je častiželjnost.

Izvestno mi se bo oporekalo z opazko: da tacih otrok je le malo, da bi to razvideli. Jaz pritrđim temu; a pazimo temveč na te, da se nam ohranijo v bistrem studentu, čistih izvorih mišljenja, da napravimo iz njih — ljudi prave, toli potrebne možé. — Ozrmo se sedaj v obzor življenja, človeštva valovito pot. V opazovanji pojavljajo se nam različna svojstva bitij, ki česče imajo odločilno svrho v učinkih njihovega delovanja na pozorišču svetnem.

Uvérjeni smo, da častiželjnost posameznikov v dosego kojih namenov nas goljufa; a njihove čine čutimo in to česče še prehudo čutimo. Potreba a še večkrat pohlep po boljšem stanu, boječnost zroja in boja, nekrepnost samostojnosti to so véasih a le véasih pravim, nehotni a častiželjnost vedno potem pripomoček — klečeplastva, ki se v novejšem času tem bolj prostira, čim se ono bolj skriva, pod neko krinko, katero bi nekoji radi imenovali — politiko. Torej v vseh rečeh i svojstva človeška morajo imeti pri pojedincu svoje meje, ki se jih opaža v harmonični zvezi, v duševnej koncentraciji.

Dobro moramo paziti pri vzgoji častiljubja, da ne zagazimo v provzbujo častiželjnosti, katero moramo si prizadevavati, da jo užé v káli zamorimo.

Kakor se je lahko razvidelo iz promotrovanja tega slučaja, také bi jih lahko i več navedel, ki ne vzbujajo po namenu, rekše, le ljubezen in veselje do pouka in dobrega glasú, temveč tudi in večkrat samo to, namreč častiželjnost.

Naj mi bo dovoljeno navesti še drugi slučaj, da baš ta izrek še bolj ukrepim.

Dogodí se, da nekoji učenci ali po svoji darovitosti ali na drugi način, so tako srečni, da skora vsako leto dobé tako imenovane „premije“. — Resnica je torej, da pri tacih ne vzbujamo s tem več veselja do pouka, mariveč le golo častiželjnost; kajti večkratno ponavljanje jedne stvari vzbuja le željo. Kakor pri teh slično se godí tudi pri drugih slučajih. — Iz tega tudi razvidimo, ka si nekoji učenci ob času njihovega šolanja pridobé celo kopo knjig. Tù mi nastane sedaj — praktična korist in vrednost daril. Knjige, ki jih učenci dobé v darilo, naj pa bodo učencem res v pouk in veselje.

Kolikokrat se pri nevednem ljudstvu rabi šiba brez potrebe in haska, a še večkrat se je ne rabi za veliko potrebo. — So nekateri roditelji, da si veliko mislijo od svojih otrok; namreč smatrajo jih za dobre glavice, čeprav je baš obratno. Takó se dogodí, da otrok tacega očeta pride domu koncem leta brez darila. Vsled tega nastane domá ne samo karanje, ampak tudi mnogokrat — ples sè šibo, ker oče si ne more misliti, kako neki ne bi bil njegov sin „premjant“. — Take kazni pa ne vplivajo dobro na plemenitev srca. Večkrat se taki roditelji tudi spusté na učitelja rekši, da ima ta na njega káko osobno jezo in vsled tega, da ne bodo več v bodoče pošiljali v šolo svojih otrok i. t. d. Torej, kakor vidimo, imajo malenkostne reči véasih več vzrokov a vsled tega i mnogo vpliva. — Nagraduje se učence koncem leta pri javnih šolskih skušnjah, o katerih hočem sedaj izpregovoriti.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Dragatuša. Slavno društvo »Národní Šola« darovala je naši šoli mnogo različnega šolskega blaga (v vrednosti kacic 10 gold.). Za ta lep dar se v imenu obdarovane mladine pošteno zahvaljujeta

Miha Kocjan,
predsednik kraj. šol. sveta.

Janez Bantan,
nadučitelj.

V Dragatuši, 25. dan septembra 1885. l.

Iz Ljubljane. Novo šolsko leto ima tu mnogo ukaželjne mladine. C. k. vadnica šteje 128 učencev in 127 učenk; v I. mestno 5razr. deško ljudsko šolo hodi zdaj 504, v II. mestno 5razr. deško ljudsko šolo 835, v novo ustanovljeno mestno deško šolo z nemškim učnim jezikom 18 učencev. V 5razr. mestno deklško šolo hodi 348, v novo ustanovljeno mestno deklško šolo z nemškim učnim jezikom pa 25, in v nunsko deklško šolo 760 učenk. V evangelijski ljudski šoli je 72 in v šoli nemškega »Schulvereina« 70 učencev.

Ravno tako so polne tudi srednje in druge tukajšnje šole. V c. k. vikšo gimnazijo je vstopilo vkup 830 dijakov (samo v I. razredu je 220 učencev). V c. k. višjo realko se je vpisalo vkup 232 učencev (28 manj nego vlani). C. k. izobraževališče za učitelje ima 65 pripravnikov, c. k. izobraževališče za učiteljice pa (v 2 tečajih) 65 gojenk. V šoli za otročje vrtarice je 8, v šoli za učiteljice v ročnih delih pa 6 pripravnic.

— »Prvo Berilo in slovnica«, ki sta ga sestavila A. Razinger in A. Žumer, je slavno ministerstvo za bogočastje in uk za uporabo v ljudskih šolah odobrilo.

— »**Missa pro defunctis.** Ad quatuor voc. inaequal. Aut I voce cum organo. Auctore Ig. Hladnik. Op. 2.« imenuje se nova črna maša, tiskana v založbi R. Milica v Ljubljani, 8 str. Cena 50 kr. Priporočamo jo vsem cerkvenim orglavcem in pevcem, katerim bode zarad lehke in žive izpeljave gotovo dobro služila.

— Prva podružnica družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani se je v nedeljo v 27. dan preteč. m. ustanovila in sicer s tem-le načelnštvom: prvomestnik: gosp. dr. Ivan Gogala, namestnik: A. Praprotnik; zapisnikar: gosp. Evgen Lah, namestnik: dr. Lovr. Požar; blagajnik: gosp. Luka Robič, namestnik: dr. Josef Starè. Slavni novi družbi voščimo največjo srečo in premnogo najlepšega uspeha!

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na trirazredni ljudski šoli v Sodražici se bode za trdno, ali začasno oddala druga učiteljska služba s 450 gold. letne plače. Prošnje vzprejema do 15. oktobra t. l. c. kr. okrajni šolski svet v Kočevji. — Na enorazrednici v Voklem (na Gorenjskem) s 450 gold. letne plače in s stanovanjem. Prošnje do 16. oktobra t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Kranji.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Za trdno so postavljeni g. g.: Avgust Arzelin, učitelj v Dupljah, Janez Kolar, učitelj na Trsteniku, Miha Bergant, učitelj v Selcih, gospdč. Franja Šmitik, učiteljica v Bohinjski Bistrici, in gospdč. Ana Šmidinger, učiteljica v Šent-Jarnej. — Na deklško šolo v Kranj sta za trdno postavljeni gospodični: Franja Jurgovic, učiteljica tu, in Klotilda Golf, učiteljica v Ribnici. — Na Dobrovo prideta: gosp. Matija Rant, učitelj na Premu, kot nadučitelj in gospdč. Leopoldina Rozman, učiteljica v Radovljici na drugo učiteljsko službo. — Gosp. Peter Cebin gre na Prem, gosp. France Ivanec, učitelj v Sodražici, pa v Dobropolje. — Gospod Jakob Mencinger, nadučitelj v Boh. Bistrici, je umirovljen. — Umrla sta: gosp. Maks Strojan, učitelj v Voklem pri Kranji, in gosp. Pavel Zorè, učitelj v pokoji v Šmartinu. R. I. P.

✎ Današnjemu listu pridejan je „Kazalec“. ✎